

EVANGELIKUS ŐRÁLLÓ

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

A lapot szellemi és anyagi tekintetben illető mindennemű postai küldemény, a hirdetések szövege és ára, valamint az esetleges reklamáció is a lap tulajdonosához: **Noszkó István** lelkészhez **Rákospösztorra** (Pest megye) küldendő. ☒ ☒

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

NOSZKÓ ISTVÁN

rákospösztori lelkész

FŐMUNKATÁRSÁK:

SCHOLTZ ÖDÖN JAHN JAKAB BLATNICZKY PAL
 utalvi esperes-lelkész kiskéri lelkész. cinkotai lelkész.

Megjelenik hetenként egy iven

A lap ára:

Egész évre 14 K

Félévre 7 K

Egyes szám ára 40 f

Hirdetések és pályázatok ára:

Egész oldal 40 K

Állandó hirdetések ára: 100 K

TARTALOMJEGYZÉK: VEZÉRCIKK: 1848. XX. *) — Luther felfogása állami és politikai kérdésekben.
 Jahn Jakab. — **A jubileum megünneplése az egyes gyülekezetekben. — Belélet — Pályázatok és hirdetések.**

1848. XX.

*) Az 1848. XX. végrehajtása kérdésében lassanként tisztulni kezdenek az álláspontok. A kormány álláspontját már egy, teljes szövegében még mindig ismeretlen törvényjavaslat képviseli. A protestáns egyházak álláspontját pedig egy öt tagú bizottság képviseli, amelynek tagjai Geduly Henrik püspök, Dr. Zsigmondy Jenő felügyelő, Dr. Baltazár Dezső püspök, gróf Tisza István főgondnok és Dr. Székely Ferenc unit. főgondnok. A miniszter és a prot. megbízottak közt a tárgyalás folyamatban van ugyan, de az egyházak közönsége sem az államkormány, sem a megbízottak álláspontjáról nincsen tájékozva.

Mindenesetre helytelenitenünk kell a kormány mulasztását, hogy a prot. egyházakat a törvény végrehajtására vonatkozó kívánságai, óhajtsái és igényei dolgában jó előre meg nem hallgatta. Erre nemcsak a törvény rendelkezése, hanem a megértés sikere és az egész akció komolysága is kötelezte. Országos törvényt nem szülhet sem ötlet, sem teoretikus álmodozás, sem egyoldalú akarás. A törvény mindig életet szabályoz, életműködést irányít, életerőt van hivatva fokozni, azért annak egy élő és fejlődni kívánó szervezetből kell kinőnie. Zöld asztal böleselkedése vagy miniszteriumi dolgozószoba magánya egészséges törvényt nem teremthet. Rólunk, nélkülünk pedig törvényt hozatni sem nem helyes, sem nem jogos.

Egyetemes egyházunk nehézkes közgyűlési szervezete miatt csak akkor foglalkozott az 1848. XX. törvény végrehajtásának kérdésével, mikor a minisztériumban már készen feküdt a törvényjavaslat. Azt sem tudtuk akkor, mi a kormány igazi szándéka. Teljes végrehajtásról lesz-e szó, vagy csak részlegesről és ebből folyólag újabb állami hozzájárulásról? Ma már tudunk annyit a

kiszivárgott hírekből, hogy nincsen és egyelőre nem is lesz szó a teljes végrehajtásról. De akkor annál szükségesebb, hogy az egyetemes gyűlés által e tárgyban kiküldött bizottság mielőbb összeüljön és előkészítse a végleges végrehajtás esetleges ügyét s az újabb állami hozzájárulás kérdésében is legyen a megbízottak segítségére.

Mert végzetes felelősséget vállaltak magukra a megbízottak. Olyan ígéretre is lekötötték magukat és az egyházakat, amelyek kevés anyagi előny mellett mérhetetlen erkölcsi kárral járhatnak. Ezért kellene nekik maguknak sürgetni az egyetemes bizottság összehívását s támogatása kikérését.

Ezt követeli elsőbb is a készitendő törvénynek a katolikus autonómiával való összefüggése. Nagyon helyes álláspontot foglalt el e tekintetben a Dr. Raffay Sándor elnölete alatt legutóbb tanácskozott egyetemes lelkészegylet választmányja, mikor kimondotta, hogy inkább le kell mondani az 1848. XX. részleges végrehajtásának újabb anyagi előnyeiről, mintsem hogy ennek a révén az ország közvagyonának aránytalanul nagy és értékes része örök tulajdonul holtkézi birtokká tétessék. Ez a helyes egyházi és hazafias álláspont, melyet a legközelebbi összehívandó egyetemes gyűlésen is, az országgyűlésen is hangsúlyozni kell.

A másik fontos szempont, melynek képviselőténél az ötös bizottságnak igen komoly megfontolást kell tanúsítania, a 48-as törvény 2. §-ban kimondott egyenlőségi és viszonyossági elv valószínűségének kérdése. Addig nem lehet szó kath. autonómiáról, míg a viszonyosság és egyenlőség mai karikatúrája fennáll. E tekintetben elvárjuk, hogy a törvény tervezetében az evang. egyetemi theologiai fakultás ügye illendő és törvényes megoldást nyerjen. Ezzel együtt mindazok a sé-

relmek, melyeket a közös protestáns bizottság évek, sőt évtizedek óta a kormányhoz felterjesztett, orvosoltassanak. A kultuszminisztériumban külön protestáns ügyosztály állíttassék, hogy az minden más egyház ügyeitől elkülönítve képviselhesse az állam kulturális életében oly fontos vezérszerepet vivő protestantizmusnak a nemzetével soha nem ellentétes érdekeit.

Ezeket, s általában a 48-as törvény 2. §-át sokkalta fontosabbnak tartjuk, mint a 3-ik §-t. Mert az 1848. XX. nem pénzkérdés, hanem jogok és elvek kérdése. Nem két vagy több száz millióról van itt szó, hanem egyenlő elbánásról és a multak hibáinak, tévedéseinek és erőszakoskodásainak orvoslásáról, s különösen a hazai keresztyén egyházak teljes és igazságos viszonyosságáról. Inkább le kell tehát mondanunk az 1848. XX. sietős anyagi végrehajtásáról, mintsem kifegyünk az országot igaztalan károsodásoknak, magunkat pedig állampolgári és kulturális jogalapon megillető igényeink méltó és a viszonyosság által követelt kielégítésétől való leszorítatlásnak.

A MELE választmányának állásfoglalásának elvi jelentősége miatt melegen üdvözöljük és ajánljuk a kiküldöttek figyelmébe, az egyetemes egyház által kiküldött bizottság mielőbbi összehívását pedig nyilvánosan is megsürgetjük.

Luther felfogása állami és politikai kérdésekben.

I.

A világi felsőségnek feladata Luther szerint, hogy a békességet fentartsa, a bűnt megbüntesse és a gonosz ellen védelmezzen. E célnak szolgál az állami jogrendszer és törvényhozás és a testi fegyver. Luther általában igen nagy, mondhatni fanatikus híve az államnak és fegyveres hatalmának, a mely törvényhozó és végrehajtó ténykedésével fentartja a rendet és fegyelmet, megvédi a személy-, vagyon- és életbiztonságot és megbünteti a gonosztevőket. Szerinte az állam fegyveres ereje megóvja a békét, a jogot és az életet; sőt vad állatokból embereket csinál és az embereket ilyenekül megtartja, nehogy vadállatokká legyenek. Látni való ebből, hogy Luther szerint az állami végrehajtó hatalom legfőbb célja a világon levő bűnök sokasága elleni védekezés. A mint a keresztyén ezt az igazságot felismerte s meggyőződött arról, hogy a felsőség fegyveres hatalma Isten akaratára vezetendő vissza, alattvalói engedelmisséggel és a polgári erények gyakorlásával hiven végzi polgári köte-

lességét, melylyel szintén tágabb értelmű istentiszteletet végez.

Az államnak rendeltetése azonban nem mérül ki csupán a bűn elleni védekezés e negatív ténykedésével, hanem vannak a polgárok jólétét, műveltségét és valláserkölesi életét előmozdító pozitív céljai is. Kötelessége t. i. a kormányoknak gondoskodni a polgárok anyagi megélhetésének, jólétének feltételeiről, a nép neveletéséről, a szegények ellátásáról. Luther felhívja azért a hatóságokat, hogy állami közkieltségen állítsanak fel népiskolákat; a szegény gyermekek tandíját — ha másképp nem lehet — teremtsék elő az egyházi vagyonból; jó népkönyvtárak létesítését is javasolja. A szegények istápolására pedig szegényalap előteremtését ajánlja, hogy az árvák, özvegyek, elhagyottak ügye felkarolható legyen. Ily uton lesznek a kegyes fejedelmek „Landväter“-ekké, Szóval azt kívánja reformatorunk, hogy az evangéliumi szeretetelű, mint socialis eszme hassa át a törvényhozást az ügyefogyottak, a szenvedők és nyomorgók felsegítésére — a szeretet vallásának dicsőségére.

És meddig terjed vajjon Luther szerint a világi felsőség hatásköre az egyházi ügyekben? Erre nézve az alapelv a következő. A világi hatóság kötelessége a vallás szabad gyakorlatát, az istentisztelet méltóságát megóvni, a rendzavarókat megfenyíteni és megbüntetni, az „egyházi vagyon hűségese kezelésére, a tisztviselők tisztességes anyagi ellátására felügyelni és különös szigorral azokat büntetni, a kik viszályt, lázadást az egyházi rend ellen; azonban a vallás benső, szívbéli meggyőződésére, az egyén legszentebb, belső tulajdonára, a *lelkiismeret szabadságára vonatkozó ügyekben* — nincsen joga a felsőségnek fegyveres beavatkozásra; nincsen joga, hogy az eretnekeket kinezze vagy megölje, mert ezeket *Isten Igéjével kell megnyerni* és nem testi fegyverrel. Itt ugyanaz a felfogása érvényesül, melynek alapján másutt azt állította, hogy a pápaság hatalmát sem lehet testi fegyverrel megtörni, hanem egyedül a Krisztus vitézének szellemi harcával. Hivatkozik e pontnál Ézsaiás 11, 4-re, a hol a nagy próféta a jövő Messias szellemi, lelki uralmáról ezt mondja: „a földet megveri szájának vesszejével és ajakának lelkével megöli a hitetlent.“ Nagyon jellemző, hogy a tévtanok hirdetőivel szemben Luther általában mily kiméletes magatartást tanusít; míg a különben szelidlelkű Melancton azt követeli, hogy az állam jogosultságának elvi tagadót büntessék meg, mint politikai gonosztevőket, addig Luther védelmükre kel és csak azon esetben kívánja példás megbüntetésüket, ha nyíltan izgatnak, lázitanak, veszedelmes esődületet, vagy fel-

kelést okoznának. Utóbbi esetben jogos a fegyver használata Róma 13, 4 szerint; de ha békésen viselkednek, tisztelni kell meggyőződésüket és nem szabad más véleményt rájuk kényszeríteni. Mily rokonszenves, ideális és szabadelvű felfogás ez, mely a legnagyobb ellenséggel szemben is szemben is szeretetet, kiméletet és türelmeséget tanúsít s a lelkiismereti — szólás — és sajtószabadságot fennen hangoztatja. Ugyanez alapon 1524-ben Münzer és társai esetében oda nyilatkozik, hogy a választófejedelem ne gátolja az ige hivatalát, hadd prédikáljanak bátran és élénken és nem tartja a kath. fejedelmeket illetékeseknek arra, hogy protestáns alattvalóiknak megtiltsák az evangelium olvasását avagy evang. istentiszteletek látogatását vagy reformatori iratok terjesztését. Később azonban, a parasztlázadás pusztításai, a nemeseknek az egyházi vagyonszerzésére irányuló önkénye következtében beállott zavaros egyházi viszonyok arra birták, hogy a világi felsőségnek tágabb hatáskört és több beleszólást engedjen az egyház törvényhozó, fegyelmi és adminisztratív ügyeibe; kéri a választófejedelemet, hogy mint Istentől kiválasztott eszköz tegye meg kötelességét a megromlott rend helyreállítására.

Mint új reformatori gondolat jelentkezik itt a protestáns egyháznak azon önállósága, melynél fogva függetlenül Rómától a nemzeti egyházban mindenütt az ország fejedelme vagy elnöke gyakorolja a legfőbb felügyeleti jogot.

Látjuk az eddigiekből, hogy Luther teljes mértékben elismeri a világi hatalmasságok isteni eredetének fenséges attributumát s ebből le is vonja a logikai consequentiát: „minden lélek a felső hatalmasságoknak engedelmes legyen”; tehát az alattvalói engedelmisség a legfőbb politikai erény, vagy mint Freitag G. mondja: „A felsőségnek, melyet Isten rendelt, engedelmeskedni, ez volt Luther legfőbb politikai alapelve.” A történeti hűség ellen vétenénk azonban, ha el nem ismernők, hogy Luther szerint is lehetnek esetek, a mikor a lelkiismereti meggyőződés és szabadság nevében a keresztyén joggal tagadhatja meg az engedelmisséget; akkor t. i. ha a felsőség olyas valamit parancsol, a mi a keresztyén meggyőződése szerint — bűn; pl. a pápas hálványimádásban való részvétel, a hamis eskü letétele stb. Ily esetekben „Istennek kell inkább engedelmeskedni, mint az embereknek.” Az engedetlenségnek nem szabad azonban addig terjednie, hogy a felsőséget megtámadjuk vagy fellettel itélkezzünk, mert ehhez nincs jogcímünk.

És mi volt vajjon az eddigiek alapján Luther etikájának jelentősége politikai téren? Röviden: a reformator kimutatta és erélyesen hangsú-

lyozta — a pápaság igényeivel szemben — az állam függetlenségének, önállóságának, suverénitásának nagy protestáns gondolatát. Függetlenítette és elválasztotta az állami hatalmat az egyháztól és a pápaságtól. Tiltakozott a róm. kath. egyház azon téves tana ellen, a mely a világi felsőség a testi fegyver alkalmazásával rendet és békességet tart, az egyház pedig az Ige és a Lélek fegyverével van hivatva a lelkek felett uralkodni. A két hatáskört összezevarni nem szabad: 1) Az egyház nem jogosult a testi fegyver viselésére. 2) Az állam nem jogosult a lelkiismereti szabadság és vallásos meggyőződés ügyeibe fegyveres erővel beavatkozni.

Jahn Jakob.

(Folytatjuk.)

A jubileum megünneplése az egyes gyülekezetekben.

II.

A **nagyszombati** egyházban a reformációi jubileumi ünnepek október 28-án kezdődtek és november 4-én értek véget. Első napon esti 5 órától tót, utóbbin d. e. 10 órakor ünnepélyes istentisztelet tartottak. Október 31-én délelőtt ifjúsági istentisztelet urvacsora osztással. Az ünnepek központja az október 31-én tartott istentisztelet és disz-közgyűlés volt, melyen az összes jelen voltak férfiak és nők a zsufolásig megtelt templomban áhítattal részt vettek. A közgyűlésen Kalenda János felügyelő tartott biztató szép beszédet, Farkas lelkész az ünnepély jelentőségéhez mért határozati javaslatot nyújtott be. Végül a jubileum öröme ugyancsak Kalenda J. felügyelő indítványára a közgyűlés „jubileumi hadi segély” címén Farkas Gejza lelkésznek 2000 kor.-át Ferencz Rezső tanítónak 1000 kor.-át egyházfinak, iskolaszolgának 300—300 kor.-át szavazott meg. Ezen kívül a hadbavonult második lelkésznek, Janovics Árpádnak s ugyancsak a hadbavonult tanítónak Detrich J.-nak — kiknek távollétük alatt teljes fizetésüket folyósítja 3—300 koronát, végül nyugalomban levő volt tanítójának Polacsek R.-nek 200 koronát folyósított. — E nemeslelkű áldozatkészség nem szorul dicséretre. A nemes tett magában hordja jutalmát. A nagyszombati egyház méltóbban nem ünnepelhetette meg a Ref. 400 éves jubileumát. E mellé azonban 5 évi jubileumi gyűjtést rendezett s az ünnepi offertórium meghaladja az 50 koronát.

Szarvason. Előző számainkban jeleztük volt, hogy a többi között a szarvasi ev. egyház is impozáns módon ünnepelte a 400-ik évfordulót

és hogy az ottani ünneplés egyik fénypontja Zsilinszky Mihály v. b. t. t. nyug. államtitkár felolvasása volt. A felolvasás a tridenti zsinattal foglalkozott, melyről több csak az újabb történetírás által felfedett intimitást jellemző részletet olvasott fel az illusztris szerző.

Az istentiszteletek jeles szónoklatain és a vallásos estélyek gazdag és értékes tárgysorozatán kívül azonban ez az egyházközség oly jubiláris alkotással is oda állott a nagy határkőhöz, melyet — azt hisszük — sokak örömeire közölhetünk a honi evangélikusokkal. Az egyház tanácsa 1916. október hó 16-án kimondotta, hogy f. évi október 31-ikén kezdődő működéssel jubileumi emlékül, árvagondozó intézményt létesít. 1916 elejétől ily intézményre a következő eredményü erőgyűjtő munka folyt le:

Az egyházi alapot (95+37 ezer kor.) felsőbb egyh. hatósági engedéllyel felszabadítottak oly mértékben, hogy kamataiból 5500 korona évenként az árvagondozás (később építendő árvaház) céljaira forditassék. Ezenkívül a következő nagyobb arányú adományok gyűltek össze a nemes célra: Szrnka I. János presbyter 8400 koronát (15 hold föld eladási ára) ajánlott fel alapítványul, melynek kamataiból azonban (sajnos) csak 40 % fordítandó evang. árvák segélyezésére 20—20 % ref., r. kath. és izr. vallásu hadiárvákra jut.

Tisztán ev. vallásu árvák neveltetésére 4—4000 kor. alapítványt tettek: *Komár György* az egyház lelkes gondnoka, *Kita András* és *neje Képcnyes Erzsébet*, a *szarvasi ker. nőegylet*, *Valkovszky Mihály* és *neje Janeschó Zsuzsanna*, *Kondacs András* és *családja* és végül egy örökségből az örökhagyók nevére szóló „*Melis György* és *neje Melis Judit*“ alapítványt az egyházközség. Az alapítványozók közül öten földműves gazdák *árvapártfogói díjat* ajánlottak meg, (évi 200 kor. 8—10 évre) a békési egyházmegye, a szarvasi ev. egyházközség (2 árvára) Szarvasi nagyközség (3 árvára), a Szarvasi Hitelbank, Gróf Bolza Pál r. kath. földbirtokos (2 r. kath. 1 ev. árvára) Dr. Haviár Gyula kir. közjegyző, a Szarvasi Hitelbank, Kondoros nagyközség, a tótkomlósi ev. egyházközség 200—200 koronát adományoztak: a Szarvasi Takarékpénztár és a Békésszentandrás-i pénztár szarvasi fiókja, mely összegeknek a jövőben való folyósítását kilátásba helyezték. 1000 koronát adományozott Haviár Dani békési egyházmegyei felügyelő, ugyanennyit Povázsay János földm. és neje.

A Szrnka I. János féle alapítványra 1100 koronát adott Gróf Bolza Géza (r. kath.) és 1000 koronát együttesen a három itthoni orvos, Dr.

Belopotoczky György (ev.) Dr. Déri Henrik (izr.) és Dr. Fuchs Ignác (izr.)

A fentiekén kívül az *árvaház építési alapjához* begyűlt mintegy 30.000 korona, melyhez Hajdú Pál 800 koronát, Harmathy János és Tepliczky János 5—500 koronát adományoztak. Ezen felül 400 koronát lefelé 1 koronáig mindenféle összegű adományokban a hivek hatalmas sora járult az áldozatkészség oltárához.

Felejtethetlen hónapok ezek Szarvas történetében, — melyek során $\frac{1}{4}$ milliónyi tőkét gyűjtött ez az egyházközség árvaháza alapjához — A jubileumi ünnepségek során ezekkel kapcsolatban 10088 korona segélyt osztott ki az árvaház bizottság az árvák (nagyobbrészt hadiak) gondozóinak segélyezése címén. Ez idő szerint még 200-nál több pár lábbeli készíttetésén fáradozik a bizottság, melyekhez az anyag már megvan. — A szarvasi árvák ügye és a szarvasi jubileum így jó talajon és megfelelő felkarolásra talált. Dicséret érte ennek a hatalmas egyházközségnek.

Poprádon. A jub. évforduló rendes megünneplésén kívül nov. 1-én d. u. 8-kor iglói, mateócezi és szepesszombati műkedvelők közreműködésével férfikar, egy kisebb és egy nagy vegyeskar, egy énekesnő, szóló, egy vonóssextett, szavalat, ünnepi és emlékbeszédből álló, minden ízében magas színvonalu és sikerült ünnepély tartatott a minden rangu és vallásu közönség hatalmas részvétele mellett. Grünwald ruszkini lelkész mély átérzéssel szavalt, — Varga helyi lelkész Lutherben a lelkiismereti, akarati és különösen hitbeli *hősi vonásokat* emelte ki, mint a melyekre kiváltképen szükség van a hitszegény és másképen is nehéz, veszedelmes korszakban. Kozlay szepesszombati lelkész a „*reformáció lelkéről*“ beszélt. Ennek élete létjogosultsága és jövője — úgy mond — abban áll, hogy *evangéliomi szellemet* terjeszt és *prot. jellemeket* nevel a világnak. — Offertórium a szepesi „Bethánia“ árvaház és a poprádi orgona alap javára.

Szepesszombaton a jub. istentiszteletet a helyi lelkész és elődje végezték. A diszkozygyűlés a lelkész indítványára egy u. n. „Freud u Leid“ alap létesítését mondja ki elvben, amely a most megszavazandó adományok mellett azon hozzájárulásokból gyarapodnék, amelyeket a hivek a szomorú ill. örvendetes vagy más nevezetes családi, egyéni egyházi alkalomból adományoznának. A kamatok hováfordítása, kezelés stb.-ről a legközelebbi gyűlés határoz. — Délután a gyülekezet jelenlétében az el. és polg. isk. ifjuság ünnepelt liturgikus és beszédes istentisztelet keretében több szavalat és Lutherről szóló el-

beszéléssel (A kántáló diák. A bucsuzó magister. Kapi: Emlékfüzet a jub.-ra.)

A *ruszkini* egyház éjfél-től-éjjelig ünnepelt egy, a lelkész által rendkívül ötletesen összeállított tartalmas és hatásos ünnepélysorozattal. Minthogy ezzel az igazán mintaszerűnek mondható jubiláris nappal igen sok lélekemelő dolog függ össze, teljes leírását a közel jövőben fogom adni.

Debrecen. A debreceni ág. h. ev. egyházban okt. 28-án kezdődött a jubileumi ünneplés Materny Lajos főesperes istentiszteleti beszédével és urvacsoraosztással. Okt. 31-én d. e. külön az elemi, külön a középiskolai tanulók részére lett tartva emlékünnepele. Az esti istentiszteleten Labossa Lajos liturgizált Szuchovszky Gyula szónokolt és Hammerstedt János zongoraművész orgonált. Nov. 4-én Materny Lajos főesperes tartotta az istentiszteleti szónoklatot. Az istentisztelet után diszközgyűlés volt, melyen Sztankay B. Farkas egyházfelügyelő emlékezetes beszéd kíséretében 50 koronát ajánlott fel az egyház céljaira. Ezen összeg néhány rövid perc alatt 300 koronára emelkedett. Délután az Ev. Konfirmált Leányok Egyesülete tartotta meg reformációi vallásos estélyét. Megnyitót Fábry Irma, ünnepi beszédet Szuchovszky Gyula mondott. Szavaltot Hadházy László, felolvasást Labossa Lajos tartott. Szólót Tóth Rózsika énekelt, zongorán Hammerstedt János, hegedűn Füredi Sándor játszott.

Resiczabányán a ref. 400 éves jubileuma alkalmából okt. 28-án német nyelvű istentisztelet és egyházi közgyűlés, okt. 31-én ifjúsági istentisztelet és iskolai ünnepély, nov. 4-én magyar nyelvű istentisztelet volt, melyben a hatóságok és a katonaság is résztvettek.

Okt. 31-én a testvér ev. és református egyház közösen ünnepelt. Az ünnepi istentisztelet az ev. templomban volt. Ez istentiszteleten résztvettek a szórványban lakó hívek és tanulók is, akik mint rendégek egyes helybeli családokhoz voltak beosztva.

Az istentisztelet után a református iskolában volt az iskolai ünnepély, melyen *Várhelyi Sándor* ref. tanító mondott lelkes beszédet az ifjúsághoz. A megnyitó beszédet s a záró imádságot *Szende Nándor* ev. lelkész mondotta. Szavaltak: *Dombay László, Binder Róza, Papp Mihály, Seyfried J. Várhelyi Margit, Makszin Mária, Fekete Róza, Juhász Sári, Pataki Mária és Fazekas Lajos.*

A közös ünnepély az összes hívek épülésére, a hitélet megerősítésére, s az összetartozás tudatának emelésére szépen sikerült s felejtetlenné fogja tenni a 400-dos jubileumot.

Az istentiszteletek után a hívek között jubileumi iratok, Luther életrajzok, levelező-lapok, levélzáró bélyegek stb. osztattak szét.

BEJÉLET.

Elismerés. A m. kir. vk. miniszter *Varga Márton* tokaji lelkész-testvérnek 22 évi elemi népiskolai oktatás után az 1916—17 tanévre 300 korona jutalomdíjat adományozott. Sajnálattal értesülünk, hogy nevezett testvérünk ez idő szerint gyengélkedik. Kívánunk neki a jó Istenről mielőbbi felépülést, hogy nemes munkáját tovább folytathassa.

Halálozás. Nagy és mélységes részvét mellett kísérte a kakaslomniczi evang. egyház nov. 22-én *Dr. Sponer Andor* volt egyházfelügyelőt, lyceumi felügyelőt utolsó útjára. A vármegye előkelőségével egyetemben a szepességi evang. iskolák képviseltették tantestületeiket. Özveggye sz. *Görgey Ida* és nővére özv. *Glós Kalmanné* a legodaadóbb férjét illetve testvért vesztette el benne; de nagy veszteség érte az egész Szepességet is, melynek hű fia volt a megboldogult; szívét-lelkét áldozta fel szülőföldjeért. Irodalmi működése folytán a *Petőfi-Társaság* tagjává lett választva. Munkás élete, amely egy nemes szívnek, egy fenkölt léleknek élete volt, 76 éves korában szakadt meg. A mindenható Istenünk adjon békés pihenőt a megfáradt munkásnak.

Adomány. A *vamosi* evang. egyházközségben okt. 31-én a reformáció 400 éves jubileuma alkalmából *dr. Svehla János* várm. tb. főorvos, egyházfelügyelő 100 (száz) koronát adományozott az árva gyermekek felségélyezésére létesített jubileumi belmissiói alapra, mely adományért ezuttal is hálás köszönetét fejezi ki az egyházközség nobilis felügyelőjének.

Esperességi jubiláris ünnepség. A *brassói* evang. magyar esperesség november hó 2-án a reformáció 400-dos évfordulójára külön jubiláris ünnepséget tartott, ünnepélyes istentiszteletet és diszközgyűlést. Az egyházmegyét alkotó maroknyi evang. magyarság szívós harcot folytat és országos missziót teljesít a szász és oláh nemzetiségek tengerében, különösen manapság, midőn az oláh invázió folytán léte kockán forogott. Kiváló alkalmat nyújtott a jubileum, hogy lelkes kifejezést adjon evang. magyarságának! Az istentiszteletet *Bohus Pál* főesperes és *Szórady Lajos* lelkész végezte, ez utóbbi magas szárnyalású szónoklatot tartott. Sikeresen működött közre a türkösi leányok kara *Deák Sándor* lelkész vezetése alatt. Az istentiszteletet követte mindjárt a diszközgyűlés, amelyen az esperes és az esp. ll. felügyelő, *Grósz Frigyes* adtak méltó kifejezést az ünnep magasztosságát átérző nagy közönség emelkedett hangulatának.

Az évforduló megörökítése végett az esperesség kimondta, hogy alapját teszi le egy Brassóban felállítandó Luther-otthonnak, amelyre ca 200 K. ajánlatot fel az egyesek által. A diszközgyűlés egyik fénypontját képezte Petrovics Pál hosszufalufűrészmezei lelkész szavalata, aki ez alkalomra irt eszmékben gazdag ünnepi ódáját adta elő oly hatással, mely az egész közönséget lebilincselte. Az egész ünnepség a himnusz eléneklésével fejeztetett be. Az ünnepélyre begyűlt az egész esperesség színe, java; képviseltetett Brassóvármegye és a város is. A fölemelő ünnepség felejthetetlen nyomokat hagyott az ünneplők szívében.

A Luther-Társaság közgyűléséről

megemlékező egyházi lapoknak beküldött hírlapi közleményekben a társaság pénzügyi helyzete úgy van feltüntetve, mintha a Luther-Társaság „anyagi helyzete bizonytalan volna.“ A lapudósítások ezen állítása téves, mert a Luther-Társaság pénzügyi helyzete sohasem volt oly fényes, mint ma, a mint azt a következő hiteles adatok igazolják: 1) A Luther-Társaságnak az 1916 évi zárszámadása 6217 korona felesleggel zárult, a miből a társaság 1900 koronát tőkésített, 4317 koronát pedig az 1917 évi számlára átvitt. Az olyan társaságról a mely összebevételének 25 %-át vagyis negyedrészt félre teheti, nem lehet azt állítani hogy pénztára válságos helyzetbe jutott, „anyagi helyzete“ bizonytalan. 2) Az ifjúsági könyvtárvallalatnál a társaság minden tőkebefektetés nélkül a kiadókkal kötött körütekintő megállapodás folytán nyert 6495 koronát; ebből a társaság pénztárába 2975 korona 88 fillért, mint tiszta nyereség már befolyt. A többi 2520 korona fokozatosan befolyó biztos pénz. 3) A társaság tőkéje 6 év alatt 11 532 koronával emelkedett. 4) A főtitkár által f. é. november 7-én rendezett Luther estély 1686 korona 61 fill. tiszta jövedelmet hozott a társaságnak. 5) A tankönyvvállalat erkölcsi és anyagi siker szempontjából a társaságra nézve fényesen sikerült vállalat, a melyből, ha tankönyveinek árát nem is emelné, 47,278 korona tiszta nyeresége lesz a társaságnak. A társaság a tankönyvvállalatba 52,983 kor. 09 fillért befektetett. Ebből már eddig is két év alatt a rendkívül kedvezőtlen súlyos háborus viszonyok ellenére az adminisztrációs költségeket levonva 30,723 korona 95 fillért törlesztett a vállalat. Jelenleg az aktívák tankönyvekben 69,537 koronát, a passzívák pedig 22,259 koronát tesznek ki. Marad tiszta nyereség 47,278 korona. Ez a 47,278 korona biztos pénz, mert a tankönyvek kötelezően vannak elrendelve. Ha a szerződési kötelezettségnek pontosan eleget tettek volna a

gyülekezetek, akkor ez a pénz már is befolyt volna. Minden vállalkozás, melyet az 1911 évben megválasztott vezetőség megindított, erkölcsi sikerrel és anyagi haszonnal járt. Ennyit az alapítatlan vádak helyreigazítása képpen. Hogy mik voltak annak a „zajos“ közgyűlésnek indító okai, arról egyelőre nem nyilatkozom, mert Dr. Kayser Szilárd a Luther-Társaság gazdasági bizottság elnöke és társai a rendes közgyűlés után egy adhoc elnök vezetése alatt tartott gyűlés határozatait és tisztujítását, mint alapszabályellenest panaszbeadványban megtámadták az illetékes hatóságnál s az összes határozatok, valamint a tisztujítás megsemmisítését és egy új rendes tisztujító közgyűlés összehívását kérték.

Majba Vilmos.

Uj egyházi lapok. „Vándorut“ címen a bácskában a reformáció negyedszázados jubileuma alkalmából új evangélikus belmissziói lap indult meg, melyet Lombos Alfréd zombori lelkész testvér szerkeszt és ad ki Zomborban. A lap, melynek főmunkatársai: Fábry Bertalan újvidéki, Flachbart Károly óbecsei, Imrek Sámuel bajai lelkészek és Korossy Dezső szabadkai segédlelkész, ezen öt gyülekezet és a bennük működő nőegyletek hivatalos közlönye s adományokból s a gyülekezetek évi szubvenciójából tartja fenn magát. Mindenkinek ezen gyülekezetek tagjai közül ingyen küldik meg. Havonként egyszer jelenik meg. Igen ügyesen van szerkesztve s az öt gyülekezetben történt egyházi híreken kívül fontosabb egyetemes egyházi híreket is közöl. Igen helyes példát nyújt arra nézve, hogy a hol azt egy gyülekezet nem bírja el, mikép lehet egymáshoz közelebb fekvő több gyülekezetet egyesíteni egy ilyen az egyházi életet fejlesztő, a hitéletet erősítő egyházi lap fenntartására. Szeretettel üdvözljük az új lapot s ajánljuk lelkésztestvéreinknek e szép példa követését. — Ugyancsak a bácskában indult meg a tót ajku nép számára egy új lap *Langhoffer* Károly kiscsési lelkész-testvér szerkesztésében az esperességi lelkészi és tanítói kar közreműködése mellett „*Pokoj vám*“ (Békeség nektek) címen. Ez is havonként fog megjelenni s célja ugyanaz, mint az előbbinek. Így a bácsi esperességnek van már három egyházi lapja: német, magyar és tót. Gyönyörű törekvés, szép munka, legyen az Ur gazdag áldása rajta.

Kérelem a Luther-Társaság ügyében. A tisztujító közgyűlés a főtitkári hivatalt reám ruházta. Mindazok, akiknek a főtitkári hivattal dolguk van, sziveskedjenek ezentúl *Nagybörzsönybe* (Hontm.) címezni. Miután a köz-

gyűlés határozata értelmében a *Belmissziót* tovább is kiadjuk, annak szerkesztését is nekem kellett átvennem. A *Belmisszió* dolgozótársait kérem, hogy az eddigi főtthár által visszaküldött dolgozataikat címemre megküldeni sziveskedjenek s támogassák a *Belmissziót* a jövőben is.

Nagybörzsöny (Hontm.)

Szimonidesz Lajos

lelkész, a Luther-Társaság főtthára.

Karácsonyi üzenet a hadbavonult diákságnak. Az *AKARAT*, a Ker. Diákszövetség lapja, a decemberi számát a hadbavonult diákságnak szóló karácsonyi üzenetként adja ki és díjmentesen megküldi minden önkéntesnek, tartalékos és népfelkelő tisztnek, aki címét megküldi a kiadóhivatalnak (Bpest, VIII. Üllői ut 16 b.) Mutatványszámot szivesen küld a kiadóhivatal.

Az Igehirdető 1917. decemberi számának (ára 2 K) tartalma: Smid István: Hangozások a múltból a jelennek. — Adventi. Soós Károly: A Krisztus által szerzett üdvösség. — Adventi. Janesó Sándor: Ma teljesedett be az irás. Adventi. Farkas Dezső: Az ezüst sip. — Adventi. Kiss Samu Van-e okunk karácsoni öröme? — Háboru idején. Duszik Lajos: Ma született a Megtartó. — Karácsoni. Szücs József: Isten szeretet. — Karácsoni. Dr. Tóth Lajos: Az ember mennyei ábrázata. — Karácsoni. Dr. Tóth Lajos: Keresztyén társadalmi világnézet — Ó-évi. Mellékletek: Geduly Henrik: A Lélek beszéde. Haypál Benő: Újulatok meg!

Egyesült erővel. Az eddig Pozsonyban lic. Szelényi Ödön theol. tanár szerkesztésében megjelent *Theologiai Szaklap* 1918. januárjától egyesül a *Könyvujsággal*, melyet a Scholtz Testvérek cég adott ki Budapesten. Ez egyesült *Theologiai Szaklap és Könyvujság-ot lic.* Dr. Szelényi Ödön pozsonyi theol. tanár és *Szimonidesz Lajos* nagybörzsönyi lelkész szerkesztik. A lap havonként fog megjelenni. Közöl önálló theol. tanulmányokat, figyelemmel kíséri a hazai és külföldi tudományos munkát, állandóan regisztrálja a hazai és külföldi protestáns theologiai irodalom termékein kívül a filozófiai, neveléstudományi és történeti műveket, a fontosabbakat behatóan és tárgyilagosan ismerteti. A Budapesten megjelenő lapot a Scholtz Testvérek cég adja ki.

Pályázatok és hirdetések.

Pályázat.

A pesti német egyházközség *helyettes segédlelkészt* keres. Pályázók jelentkezzenek f. é. dec. 31-ig a lelkészi hivatalnál (Budapest, IV. Deákter 4, l.), hol a közelebbi feltételek is meg tudhatók.

1—1

Karácsonyi vásár. A Lorántffy Zsuzsanna Egyesület és a Keresztyén Diákegyesület kérése lelkészeink és gyülekezeteinkhez. A két egyesület, a melynek evangéliumi és jótékony munkája általánosan ismert, különböző munkáinak javára (hadikórház, szegénygondozás, cselédügy és önkéntes-otthon, diákszociális munka) december hó 15-én karácsonyi vásárt rendez Budapesten. A vásár rendezősége óriás fáradság és nagy anyagi áldozatok árán állítja és adja össze a vásár anyagát, melynek befolyó fillérje nemzet és egyházépítő célokat szolgál. Azzal a kéréssel fordul a gyülekezetek lelkészeihez, hogy hűveik körében gyűjtsenek a vásár céljaira. Ma főleg a faluk népe van abban a helyzetben, hogy egy ilyen akció sikerét biztosítsa, természetbeni adományaival. A rendezőség szivesen fogad bármilyen fajta adományt bármily mennyiségben, különösen élelmiszereket feldolgozott vagy nyers állapotban, kézimunkát guimölesöt stb. Az összegyűjtött adományok postán dr. Szóts Farkasné címére (Budapest, Ráday-u. 28.) küldendők dec. 12-ig. Pénzbeli adományok szintén erre a címre irányítandók.

A világ végét

írja le **János jelenéseinek** a könyve, melyet a legújabb von Loden-féle kritikai szöveg alapján

SZIMONIDESZ LAJOS

magyarra fordította.

A fordítás minden ízében modern. Nemesak nyelv, hanem külső forma tekintetében is teljesen szakit minden sablonnal. A magyar szöveget fejezetekre és versekre való beosztás nélkül adja, hogy a szöveg mint egész hat. Ára 1 K 60 f.

Megjelent és kapható

SCHOLTZ TESTVÉREK

könyvkeresked. Budapest, IX., Ferenc-körut 19--21 ahol *Szimonidesz Lajos*nak következő munkái is kaphatók:

A mi hitünk. Elmélkedések és beszédek. Ára 1:20
Férfias hit. Beszédvázlatok, elmélkedések.

Ára 2 K 60 f., kötve 4 K 60 f.

Játho beszédei. Ára 2 kor.

A Játho és Traub ügy. Ára 80 fillér.

Hirdetés. Dr. Luther Márton mellszobra (25 cm. magas) méltó emlék a reformáció 400-dos jubileumára és igazi disz lutheránus házban.

Darabja — postai és csomagolási költségek beszámításával — márványfényezett alakban 19 K. bronzirozva 20 K.

Megrendelhető Pécsen az ev. lelkészi hivatalnál.

3—3

Szives figyelmébe

- Háboru és vallás.* (Felolvasások vallásos estélyekre K 4.—
A soproni ev. egyházközség története. Irta: Gamauf Teofil és Payr Sándor K 12.—
Világháboru és Isten igéje. (Egyházi beszédek). Irta: Raffay Sándor K 1.50
A világ vége. Irta: Szimonidesz Lajos . . . K 1.60
A mi hitünk. Irta: Szimonidesz Lajos . . . K 1.20
Férfias hit. Irta: Szimonidesz Lajos füzve K 2.60 kötve K 4.50
A zsoltárok első könyve. Irta: Dr. Kecskeméthy István K 1.20
Elmélkedések a keresztyéni élet és főkérdéseiről. Irta Dr. Kecskeméthy István K 3.—
Szocializmus és reformáció. Irta: Zathureczky Gáspár K 1.—
Mit köszönhetünk az áldott reformációnak. (ünnepi beszédek). Irta: Rédei Károly K 1.80
Marlin Luther und die Grundlegung der Reformation Irta: Adolf von Harnack K 1.96

Koren Pál munkái:

- Jegyzetek a vasárnapi epistolai szövegek szószéki magyarázatához.* K 3.30
52 alkalmi beszéd K 4.—
Jézus csodái. K 2.40
Jézus szenvedése. (Az utolsó nap története.) K 5.50

KÓKAI LAJOS, Budapest IV.

Kamer Mayer Károly utca 3.

Lelkész és vallástanár, tanár és tanító urak rendeljék meg és terjesszék

a hívek és a tanítványaik között az

ÉBRESZTŐ

képes keresztyé szépirodalmi, családi és ifjusági havi folyóirat.

Szerkeszti:

MEGYERESY BÉLA.

Előfizetési díja egy évre 4 kor.

Az ÉBRESZTŐNEK minden keresztyén családnak és minden keresztyén ifjúnak el kell jutnia, hogy a nemes szépirodalom szárnyain minden olvasójának lelkébe bevigye a keresztyén magyar nemzet hatalmas gondolatát.

Előfizetéseket elfogad és mutatv. ingyen küld a kiz. J. h. v.

Budapest, VIII., Főh. Sándor-utca 28

Pontos és legjobb órák 5 évi jótállásra!

Egyházi szentedények, urvacsora-kelyhek, keresztlő kannák, oltári gyertyatartók, borkancsók. — Arany és ezüst ékszerek, evőeszközök, chinaezüst disztárgyak részletfizetésre is kaphatók.

Javításokra s vidéki megrendelésekre különös gondot fordítok. — Árjegyzék 2000 rajzzal ingyen és bérmentve.

POLGÁR KÁLMÁN,

műórás és ékszerész, az ev. ref. egyházak szállítója.

BUDAPEST, VI., TERÉZ-KÖRUT 5. SZ. 1. EM.

Pontos kiszolgálás!

Jutányos árak!

Boros-nyomda Rákosligetén Budapest mellett.